

Popisovanje ptic na suhih travnikih višjih leg

LUKA BOŽIČ*, ANDREJ FIGELJ*

1. Uvod, metoda

Naša skupina se je ukvarjala s popisovanjem ptic, ki gnezdiijo na suhih travnikih v bližnji okolici Dornberka. Osredotočili smo se na travnike ležeče na nekoliko višji nadmorski višini nad Vipavsko dolino. Popisovali smo na Banjšicah, Čavnu, južnem robu Trnovskega gozda nad Ajdovščino in na Nanosu. Tako smo se odločili predvsem zaradi poznega datuma raziskave, ki ni več primeren za popisovanje ptic v nižinah. Poleg tega smo popisovali še na Planji nad dolino Učje v Julijskih Alpah. Popise smo opravili po metodi transekta brez beleženja bočne oddaljenosti ptic, kar omogoča le relativno primerjavo številčnosti med posameznimi območji. Pri tem smo v počasnem tempu prehodili določeno popisno pot in pri tem zapisovali opažene vrste in število gnezdečih parov. Med posameznimi popisi se pojavljajo določene razlike, ki so med drugim tudi posledica razlik v pristopu popisovalcev in vremenskih razmer. S slednjimi letos na žalost nismo imeli sreče, saj nas je pri delu pogosto oviral močan veter.

2. Rezultati, razprava

Obravnavani tip travnikov je zelo ogrožen življenjski prostor, ki predstavlja majhen del skupne površine obravnavanega območja. Zaraščanje teh travnikov je sicer splošno poznan pojav, ki pa smo ga ovrednotiti še z ornitološkega vidika. Ugotovili smo, da so nekateri predeli travnikov že zaraščeni do te mere, da pravih travniških vrst ptic tukaj skoraj ne srečamo več. Na njih prevladujejo povečini splošno razširjene gozdne vrste in pogostejše vrste značilne za kulturno krajino. Kot za to območje značilne prave travniške vrste smo šteli prepelico *Coturnix coturnix*, kosca *Crex crex*, poljskega škrjanca *Alauda arvensis*, hribskega škrjanca *Lullula arborea*, repaljščico *Saxicola rubetra*, rjavo penico *Sylvia communis*, repnika *Carduelis cannabina* in velikega strnada *Miliaria calandra*. Te vrste oziroma tipične ptičje združbe sestavljene iz teh vrst smo našli le na osrednjem delu Banjšic, na južnem robu Trnovskega gozda pri Otlici, na Nanosu in na Planji. Omeniti velja, da so travniki na Planji*, morda pa tudi tisti na najvišjem delu Banjšic, trenutno verjetno v optimalni fazi primernosti za gnezdeče ptice. Ti travniki še niso preveč zaraščeni, hkrati pa tod ni več živine oziroma je njena gostota zelo nizka. Seveda je to le trenutno stanje, ki se brez ukrepov ne bo obdržalo. Z vidika varstva teh vrst bi bilo torej idealno, če bi na teh območjih lahko »zamrznili«
trenutno stanje.

Omeniti je potrebno, da so bile vse navedene lokalitete lani uvrščene v dopolnjen DOPPS-ov predlog Mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA območja), kar je dobra osnova za njihovo učinkovito varstvo v prihodnosti.

REPALJŠČICA *Saxicola rubetra*

Med prijetnejša presenečenja naših raziskav na letošnjem taboru nedvomno sodi repaljščica, ki je znana predvsem kot ptica močvirnih travnikov. Po navedbah Ornitološkega atlasa Slovenije (GEISTER, 1995) naj bi bile planinske populacije bistveno manjše, z veliko nižjimi gostotami kot jih srečamo npr. na Ljubljanskem barju ali notranjskih kraških poljih. Naši rezultati kažejo, da vsaj na južnih pobočjih Planje ni tako, saj smo na 1,75 km dolgem transektu zabeležili kar 19 gnezdečih parov. Tam je bila repaljščica celo absolutno

najpogostejša vrsta ptice. Podobne vrednosti so bile že ugotovljene tudi na bližnjem Kobariškem stolu in drugih travnikih v Posočju.

Zanimiva so tudi opazovanja gnezdečih oziroma teritorialnih osebkov na Banjšicah, Čavnu in Nanosu, ki jih Atlas sploh ne omenja. Posebno pozornost si zasluži slednja lokaliteta, kjer morda prebiva večja populacija te vrste.

HRIBSKI ŠKRJANEC *Lullula arborea*

Ta vrsta naseljuje nekoliko bolj zaraščene travnike, kjer se že pojavljajo posamezni grmi, drevesa in mejice. Na popolnoma golih travnikih in na višjih nadmorskih višinah ga zamenjuje poljski škrjanec *Alauda arvensis*. S tem je povezano tudi zanimivo opazovanje dveh osebkov z Nanosa na nadmorski višini ca. 1000 metrov. Morda je to celo najvišja znana gnezditve v Sloveniji. Praviloma leži višinska meja gnezditvene razširjenosti hribskega škrjanca približno na 700 metrih. Omenjene značilnosti se lepo vidijo na planoti Banjšice, kjer na najvišjem (ca. 800 m) in najbolj golem delu srečamo le poljske škrjance v visokih gostotah, hribskih pa ne. Popolnoma drugačna je situacija na severnem delu, kjer na ekstenzivnih pašnikih na nadmorski višini ca. 700 metrov popolnoma prevladujejo hribski škrjanci.

KOSEC *Crex crex* in PREPELICA *Coturnix coturnix*

Na podlagi lanskih in letošnjih popisov smo dobili dokaj jasno sliko o razširjenosti in številčnosti teh dveh nočno aktivnih vrst. Še posebej pomembni so podatki za kosca, ki je v svetovnem merilu ogrožena vrsta. Sicer se ti dve vrsti zelo pogosto pojavljata skupaj, na obravnavanem območju na primer na Planji in Banjšicah. Pri obeh vrstah smo zabeležili intenzivno oglašanje v zgodnjih jutranjih urah, kar sicer ni običajno, še posebej pri koscu. Slednji se na Planji v glavnem oglašajo tekom dneva in ne ponoči, kot je to običajno v nižinah. Visoke gostote teh dveh vrst so značilne za kvalitetne ekstenzivne in strukturno bogate travnike z visoko raznolikostjo.